

Az erőszak fenyegető árnyairól Sem vád, sem vallomás

Remarque, Nyugaton a helyzet változatlan című művének előszavában azt írta, könyve sem vád, sem vallomás nem kíván lenni. Csupán leír, ábrázol anélkül, hogy hitet tenne egyik vagy másik oldal mellett. Beszélgetőpartnerem, dr. Valaczkai László, a JATE Német Tanszékének docense is a remarque-i gondolatot szeretné követni, amikor németországi élményeiről beszél.

– Ha gyűlöletről, az idegenekkel szembeni erőszakról beszél az ember, nem árt, ha óvakodik kitenni a német megjelölése elé a határozott névelőt. Nem „a” németek idegengyűlöletéről van ugyanis szó – hisz nagyon *sokféle német* létezik –, hanem egyes németek szélsőséges viselkedéséről. Csak egy részükre jellemző a külföldiekkel szembeni averzió.

– A Németországban eltöltött öt hónap alatt találkozott valamiféle elutasítással, netán erőszakkal?

– Mannheimben a nagyállomás környékén az egyik legszelesebb utcán a Kaiserringen sétáltunk sötétedés után a kilencéves fiammal. Fiatalokból álló, 6–8 fős csoport tűnt fel. A nagyállomások *elsődleges célpontot* jelentenek ezeknek az elemeknek, általában ezek átfésülésével kezdik „razziájukat”, idegenek után kutatva. *Nem voltak bőrfejűek, lezserül öltözödtek, bőrdzseki, farmernadrág, félretaposott cipő volt rajtuk. A kezükben fegyverek: nuncsaku, gázspray, bokszer, pillangókés. Utóbbit ki-benyitogatva csattogtatták.*

– Önt inzultálták azért, mert idegen?

– Mannheimben a Kaiserring és a víztoronyhoz vezető kis utca sarkán sötétben tartottam hazafelé. Fiatalok csoportja fogott közre, és vizsgáztatni kezdtek „német vagyok-e, vagy mocskos külföldi”. A fejemen baszk sapka volt, amelyet a németek csak nagyon ritkán hordanak. Ezért állíthattak meg. Ezeknek az *öltözeke sem utalt bőrfejűekre. Zakó volt rajtuk, néhányukon sapka. Kérdezgetni kezdtek, hol van Neckarau. Neckarau Mannheim egyik városrésze. Azt feleltem nekik, uraim, a bal kezük felől folyik a Neckar. Ha önök mannheimiek, ezt tudják. Arról pedig, hogy az „au” mit jelent, egy németnek németek között előadást tartani felesleges. Úgy látom, önök jártak iskolába. Amit keresnek, az a jobb kezük felől eső, körülbelül tíz méterre lévő villamosmegálló információs tábláján ékes német nyelven ki van írva. Erre elmehettem.*

– Hogyan viszonyulnak az egyszerű német emberek az idegenekhez? Elszigetelt, kisebbséget képviselő csoportok szélsőséges megnyilvánulásairól van szó, vagy létezik egy szélesebb tömegbázis is?

– Két motívum tipizálható a szélesebb árnyalatú palettán. Az egyik vélemény szerint a volt szocialista országokban bekövetkezett változások a németeknek olyan sok pénzébe került, amiktől keserű a szájuk íze. A másik: az egykori NDK területeiről származó gazdasági emigránsok, valamint a Kelet-Európából és a harmadik világból hozzájuk özőnlők munkahelyeiket veszélyeztetik, lehetetlenné téve megélhetésüket. De tartanak attól is, hogy az óriási tartalék munkaerőtábor esetleg leszoríthatja a munkabéreket. Ez az averzió háttere, aminek a gyűlölet a legszélsőségesebb megnyilvánulási formája. Azt viszont, hogy milyen társadalmi rétegekből szerveződnek ezek az erőszakos csoportok, nem lehet egyértelműen megállapítani.

– A német tömegkommunikáció hogyan tájékoztatot minderről?

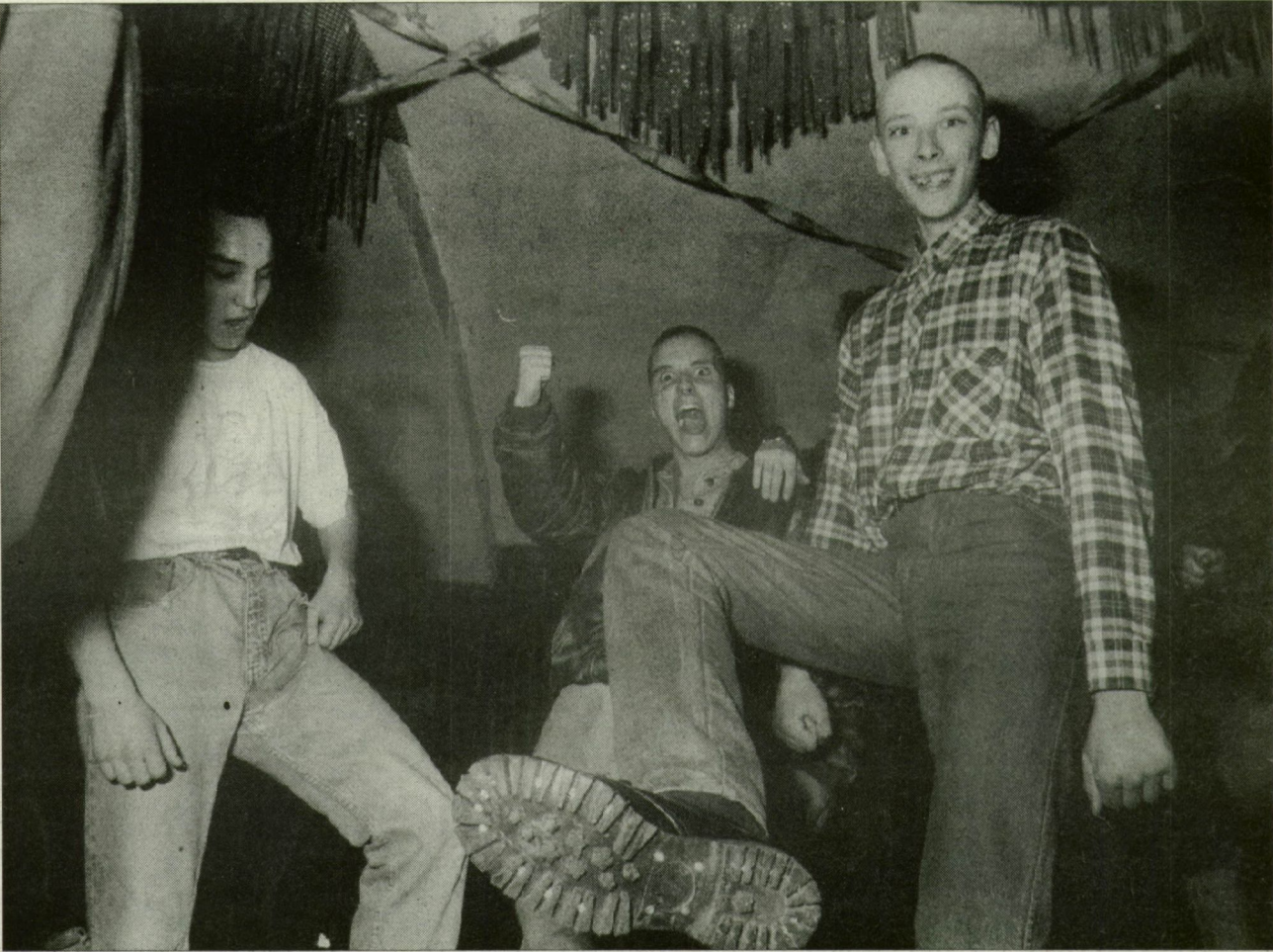
– A tévéhíradóban vasdorongokkal felszerelt skinheadeket láttam, akik fekete-fehér-vörös, és fekete keresztos porosz zászlókkal indultak bevetésre a különböző országokból származó bevándorlók szálláshelyei ellen. Időben később, ugyanez a német televízió nagytólban mutatta a gyűjtőpalackokkal megdobált külföldiek otthonait, a pusztulást, a megégett kezű 9–11 éves arab kislányokat.

– A hatóságok reagálása mennyire határozott?

– A hivatalos Németország szigorúan fellép. Az ilyen akciók elkövetőit letartóztatják, és bíróság elé állítják. Amennyire csak lehetséges, igyekeztek védeni a menekülteket. A németek reagálása különben vegyes. De a nem hivatalos Németország részéről is tapasztalható egyfajta védelem. A nyugati német területekről a hatóságok – menteni akarván a megtámadott szerencsétleneket – néhányukat áttelepítették a keleti országgrészbe. Ott azonban olyan gyűlölettel találták szembe magukat, hogy a többiek fellázadtak az ellen, hogy oda szállítsák őket.

– Véleménye szerint a menekültek számának növekedésével egyenes arányban nő majd az erőszak, esetleg súlyosabbak és gyakoribbak is lesznek az ilyesféle atrocitások?

– Elképzelhetőnek tartom, bár az ellenkezőjét is. A fiam német iskolába járt, ahol nagy szeretettel fogadták, segítették a tanulásban, s rengeteg barátja is lett. Az egyetemeken dolgozó német kollégák is rendkívül előzékenyek voltak, segítőkészek. Ők is németek – tehát ilyen németek is vannak. De az ottaniak közül nagyon sokan tartanak az erőszakhullám terjedésétől. Három ember – legnagyobb elképelésünkre – megkérdezte, adott esetben menedékjogot kaphatna-e Magyarországon. Egyikük áttelepülése – született német az illető, volt nyugatnémet állampolgár – már folyamatban van, amint állást talál, utazik. Olyan tendenciák felerősödésétől tart, hogy inkább el akar jönni hazájából.

FOTÓ: KORBÉLY BARNABÁS

Bőrfejűek bulija

Szombatonként egy belvárosi szórakozóhelyen tartják összejövetelüket a budapesti skinheadek, a bőrfejű fiatalok. A többségükben középiskolás skinheadek sajátos táncukat járják.

Idegenben

A Szegeden tanuló külföldi diákok közül kettővel beszélgettünk arról, tapasztaltak-e a városban valamiféle diszkriminációt, esetleg éreztek-e valamiféle ellenük irányuló gyűlöletet. Mindketten a SZOTE hallgatói. Kérték, ne írjuk le a nevüket, mert félnek azoktól, akiknek a véleménye eltér az övékétől.

– A.: Úgy érzem, az egyetemen nincs semmiféle megkülönböztetés velünk szemben, inkább barátságosság tapasztalható. Vannak itteni barátaink is. Alapjában véve a magyarok nagyon segítőkészek, a szokásaik is hasonlítanak a keleti országokéhoz, ahol szintén tisztelik a vendéget.

– Mégis, amikor elmentek bizonyos szórakozóhelyekre, akkor sokszor nem fogadnak igazán szívesen benneteket.

– H.: Vannak ilyen problémák, de ezek a rendbontó külföldiek miatt vannak. De azok nem diákok. Most sok diszkóba, bárba nem engednek be bennünket, de még a görögöket sem.

– Hogy tűrik a külföldi diákok ezt a megkülönböztetést?

– A.: Nem tudjuk elfogadni, mert mi is szabadnak születünk. Ha – mondjuk diákgigazolványunk felmutatása után – mindenhová szabadon bemehetnénk, mi is barátságosabbak lennénk. Mindenütt vannak jó emberek, meg rosszak is. Attól még, hogy láttál egy-két embert, aki elkövetett valami bűnt, még nem jelenti azt, hogy az egész nép rossz, hogy bűnöző. Úgy gondolom, a magyar sajtónak, államnak nagy szerepe lehet abban, hogy megismertesse a magyarokkal, hogy a külföldiek nem feltétlenül idegenek.

– Mi a helyzet a skinheadekkel? Szegeden létezik ilyen csoport?

– H.: Hallottam már ilyenről, de itt Szegeden nem találkoztam velük.

– A.: Szegeden az emberek egyszerűen nem fogadják be az arabokat, s ezt meg is mondják, de legalábbis furcsán néznek ránk. A skinheadekkel itt én sem találkoztam.

Idegengyűlölet Nyugaton és Keleten

Európa-szerte fokozódik az idegenekkel szembeni ellenségeség, amelyet a rosszabbodó gazdasági helyzet, az egyre növekvő menekültáradat és erősödő nacionalizmus kísér. Újabb és újabb indulatok törnek felszínre, a közvéleménykutatások szerint az idegenek visszaszorítását zászlajára tűző mozgalmak ideológiájával. Sok helyütt a központi államhatalom is kénytelen beavatkozni.

Franciaországban a nyíltan rasszista elveket valló Le Pen-t a '80-as évek elején jelentéktelen figurának tartották, eszméinek nemigen volt tömegbázisa. Ma a franciák több mint 70 százaléka véli úgy, hogy túl sok az arab az országban, a lakosságnak majdnem a fele a feketék számát sokallja. Az országban az egy évtizeddel ezelőtti felmérés tanúsága szerint 3,7 millió volt az idegen, tehát nem francia állampolgár. Ma az összlakosság 6,3 százalékát teszik ki – ez a statisztika szerint ugyan 100 ezerrel kevesebb, mint a korábbi adat –, ám a valóságban az illegálisan bevándorlókkal együtt sokkalta többen vannak. Továbbá 4 millió ember él itt, aki rendelkezik francia útlevéllel, de nem francia.

Európa másik vezető ipari országában, az újraegyesített Németországban, amelynek lakossága 80 millió főre duzzadt, szintén igen sok a külföldi. A hozzávetőlegesen 6 millió nem német állampolgárból 1,6 millió török, több mint félmillió délszláv, valamivel kevesebb olasz, 300 ezer görög és 220 ezer lengyel. Ez az ország az, amely leginkább menedéket nyújt a bevándorlóknak. Az Európában nyilvántartott menekültek 46 százaléka kíván itt letelepedni. Az idegengyűlöletet könnyű felszítani: 4,3 millió ember van munka nélkül, és további másfél millió várja az elbocsátását, s 2,5 millió lakás hiányzik az országban. Tovább izbitorta a feszültséget az meggondolatlanul közzétett belügyminisztériumi jelentés, amely szerint az országban a különféle büntettek felét idegenek követik el. A közvéleménykutatások szerint – megdöbbentő módon – a keletiek 21 százaléka, a nyugatiak 38 százaléka egyre toleránsabb a szélsőjobbos ideológiákkal szemben.

Keleten, Magyarországon, Lengyelországban, Csehszlovákiában az emberek kétharmadának szemében szálkát jelentenek az arabok, 50 százalékuk a feketék és az ázsiaiak jelenlétét kifogásolja. A magyarok 68, a csehek és szlovákok 87, a lengyeleknek „csupán” 43 százaléka cigányellenes, a zsidókat a lengyelek 19, a magyarok és a csehszlovákok 6 százaléka „nem szereti”. A megkérdezettek több mint háromnegyed része nem kíván cigányok közelségében sem lakni.

Magyarországra 1988 óta több mint százezer menekült érkezett különféle országokból, de a genfi konvenció kritériumai miatt 75 ezren nem tekinthetők menekültnek. Hazánkban is megsaporodtak az itt tanuló diákok elleni atrocitások. A Magyarországon Tanuló Külföldi Diákok Egyesületének vezetője szerint Budapest a legveszélyesebb hely a külföldiek számára, vidéken Eger, Miskolc, Szeged.

Egy-egy hét végén 2–3 támadás éri a külföldieket, legtöbbször éjszaka, de egyre gyakrabban nappal is. Négy év óta a rendőrség több mint 30 olyan esettel foglalkozott, amikor külföldieket bántalmaztak. A bőrfejűek létszámáról csupán becslések vannak. Budapesten háromszázra, másutt megyénként 50–100 főre teszi létszámukat a rendőrség, mások szerint viszont jóval többen vannak. A bőrfejűek 80 százaléka csak ritkán vesz részt akcióban, megelégszik a külsőségekkel, a „szereléssel” és a horogkeresztos zászló lobogtatásával, és az Árpád Népe, a Pannon Bulldog és a Kitartás című kiadványok lapozgatásával. Egyelőre legalábbis...

A gyűlölködők sérült emberek

Az emberi viselkedés szélsőséges megnyilvánulásainak motiváló tényezőiről Petróczi Erzsébetet, a SZOTE főiskolai karának pszichológus tanárát kérdeztük.

– A bőrfejűekkel kapcsolatban elsőként az agresszió, az erőszak jut eszünkbe. Az agresszió külsőségeiben is megjelenhet. A bőrfejűek öltözködése, leborotvált feje egyfajta öngazsziót, öncsonkítást sugall, tetoválásaik a fantáziavilág, a „belső rossz” kivetülései. A fiatalok egy része ugyan megmarad a külsőségek szintjén, de egy másik részüknél az agresszió a viselkedésben is jelentkezhet – például kisebbségi csoportok elleni támadások formájában.

Rengeteg csalódás, frusztráció érte ezeket a fiatalokat, feszültség halmozódott fel bennük. A különböző frusztrációnak természetesen lehet más megnyilvánulási formája is: a szorongás, a depresszió. Az

ilyen emberek nem tanulták meg az agresszió szocializált formában való levezetését, nem kaptak mintát arra, hogy a szeretet, a gondoskodó tevékenység alkalmas lehet a feszültségek oldására. Ehelyett ők mindezt külsőségek formájában, vagy nyílt erőszak útján próbálják meg levezetni. Logikus feltételezésnek tűnik, hogy mindez a nyílt erőszak során kísül. A valóságban nem egészen így van. Ha egy bőrfejű egyszer már megtámadott valakit, akkor igazolni igyekszik saját tettét. Például olyasféle állításokkal, hogy „ezek” idegenek, nem is emberek, elveszik a munkahelyeket, alacsonyabbrendűek, vagy gonoszak. Mindez újabb támadást, újabb erőszakot szül, és tovább dehumanizálja az illetőt és csoportját. Bezárul a kör, az újabb agresszió újabb gyűlöletet eredményez a különféle kisebbségi csoportok ellen.

Közhely a gyermekkorra visszavezetni ezeket a zavarokat. De nem csak azok a veszélyeztetettek, akik problémás szülői háttérrel – alkoholizmus, válás, erőszak – rendelkeznek. A látszólag jól funkcionáló családok is, ahol pokol az élet. Úgy gondolom, azok az emberek, akiket ilyenfajta csoport a befolyása alá tud vonni, éngyenge emberek is. Korábban a szülői befolyás, illetve a hatalmi szónak való engedelmeskedés volt a meghatározó az életükben, ha pedig bekerülnek egy ilyen deviáns csoportba, a bandavezér lesz az, akinek engedelmeskedni fognak. Ezeket a gyerekeket nem különösebben érdekli az ideológia. Így leginkább azok a fiatalok vannak veszélyben, akik csak az erőszakot, illetve frusztrációik levezetését keresik. Ezeknek a fiataloknak egész viselkedése, agresszív figyelemfelhívása egyfajta segélykiáltás a társadalom felé.